

Ekologija v Evropi

Razpravljalni esej pri predmetu Evropske študije

Avtor: Gal Bubnič

Mentor: Saša Mikić, prof.

Predmet: Evropske študije

Maribor, januar 2022

Povzetek

V nalogi sem se najprej osredotočil na problem ekologije v današnjem svetu. Na kratko sem predstavil začetke zavedanje onesnaževanja, najzgodnejše ukrepe ter povzel problem ozonske luknje in taljenja ledenikov na obeh polih. Nadaljeval sem z reševanjem ekologije po svetu, od hidroelektrarn do električnih avtomobilov, zapiranja večjih industrijskih obratov in termoelektrarn. Nato začnem z opisovanjem reševanja problema v EU. Zajamem Green Deal, predstavim onesnaževanje morij in oceanov, težave s preprodajo slonovine v EU, nekaj o poenotnih zelenih davčnih sistemih, problemih pitne vode in industrija in na koncu nekaj o ekološkem logotipu in njegovi uporabi. Vsako točko najprej opišem, nato predstavim soočanje EU in dodam še svoje mnenje.

Uvod

Pri predmetu evropskih študij smo poskušali napisati daljši razpravljalni esej na izbrano problematiko v Evropski uniji. Moja tematika je problem ekologije, ki je sploh v današnjih časih veliko med nami. Najprej bom problem prikazal na splošno po svetu, nato se bom podrobneje poglobil v Evropsko unijo in njene metode reševanja težav. Predstavil bom onesnaževanje morij, zraka, kopnega, onesnaževanje s hrupom in še kakšne druge zanimivosti glede zadev izven EU, na katere še vedno vplivamo. Na koncu bom o vsem skupaj podal še lastno oceno in moj doprinos k čistejšemu okolju.

Problem ekologije

Ekologija je v današnjih časih (razen virusa Covid-19) najbolj pereča in pogosta tema v našem vsakdanu. Ne samo, da jo slišimo ali se o njej pogovarjamo, tudi z njo se ukvarjamo, kadar npr. odnesemo in recikliramo odpadke, se raje kam sprehodimo ali uporabimo javni prevoz namesto osebnega avtomobila itd.

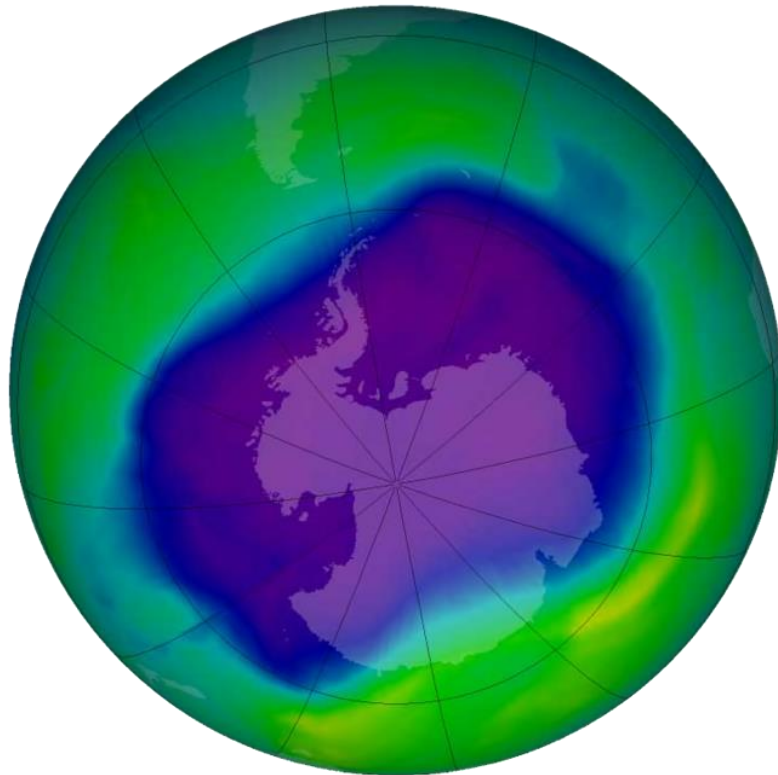
Človek se je začel z ekologijo in skrbjo za okolje ukvarjati zelo pozno, morda celo prepozno. Praktično se do konca 20. stoletja ali začetka 21. stoletja sploh ni. Z uvedbo parnega stroja in kurjenja neobnovljivih virov, se je stanje začelo še slabšati, saj imajo velike kurilnice in termoelektrarne velike izpuste škodljivih plinov. Enako je bilo z industrijo, ki je včasih gledala samo na čim večje dobičke za vsako ceno, še najmanj za ceno okolja. Toda vse težave so se samo počasi nabirale, dokler nas niso "dohitele". V zadnjem času se pojavlja predvsem segrevanje ozračja, ki povzroča taljenje ledenikov na skrajnem jugu in severu planeta, ki posledično dviguje morsk gladino. Pojavlja se tudi problem ozonske luknje. Plast ozona ščiti Zemljo pred močnimi in škodljivimi sončnimi UV-žarki in zaradi škodljivih snovi v ozračju (predvsem delci freoni) so povzročili razpadnje plasti, ki se je začela predvsem ob obema poloma. Z pravočasnim zavedanjem človeka se je proces širjenja ozonske luknje ustavil in se spet izboljšuje, saj je ozonska plast sama obnavlja in zapira. V povezavi z novim virusom Covid-19 pa znanstveniki opozarjajo na nove, neznane bakterije in viruse, ki so zaenkrat skriti pod debelim ledenim pokrovom Antarktike, a bi se lahko v primeru prevelikega in prehitrega taljenja ledenikov znova obudili.

Tudi v 21. stoletju je slika še vedno daleč od rožnate. Le nekatere najrazvitejše države so se začele soočati s problemom ekologije, predvsem države v Evropi in nekatere druge kot npr. Kitajska in ZDA. Na nasprotni strani pa se večina držav še vedno ukvarja z bolj pomembnimi problemi kot npr. pomanjkanje hrane, pitne vode, zdravil, strehe nad glavo itd.

Menim, da je ekološki problem zelo resen in, da se ga bistveno premalo zavedamo. Težave se bodo le še poglobljale, če ne odreagiramo dovolj hitro, začnemo pa lahko vsak pri sebi z majhnimi koraki, omenjenimi na začetku poglavja. Pomembna je hkrati tudi enotnost, saj so cilji najlažje dosegljivi, če jih dosegamo skupaj, z jasnimi koraki.

Slika 1: Taljenje ledenikov na Antarktiki.

Slika 2: Ozonska luknja nad Antarktiko.

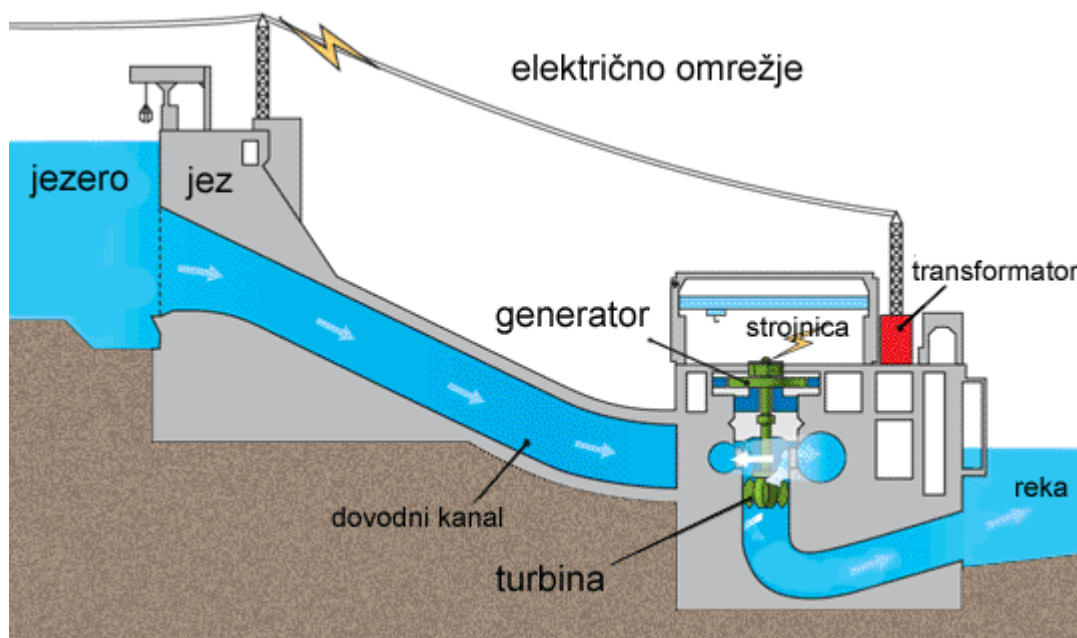

Slika 3: Spuščanje strupenih plinov v ozračje.

Reševanje problema

Problem ekologije se lahko rešuje na več nivojih, začenši z vsakim posameznikom. Pripomore lahko vsak dan z uporabo javnega prevoza (predvsem električni vlaki), sprehajanja ali kolesarjenja, tudi z ugašanjem avtomobilskih motorjev v gneči, ko čakamo pred zapornicami ... Veliko pripomore tudi ločevanje odpadkov in pravilno odlaganje nevarnih odpadkov (baterij, sijalk, zdravil, drugi kemični odpadki).

Naslednji nivo je nivo skupnosti, družbe, ki s posameznimi normami ali zakoni stremi k bolj zeleni in svetli prihodnosti. V Sloveniji smo omejili uporabo plastičnih vrečk, ki jih je zdaj treba doplačati plus narejeno so iz kakovostnejšega materiala. Prav tako je ponekod v mestnih središčih prepovedana uporaba bencinskih in dizelskih avtomobilov, za ohranjanje čistejšega zraka in okolice. Začeli smo tudi bolj skrbeti za zaloge pitne vode s prepovedjo uporabe kemičnih sredstev v kmetijstvu na določenih površinah, prav tako zaprli nekatere težke obrate, ki so onesnaževali tako zrak kot zemljo. Zelo veliko električne energije pridobimo s pomočjo obnovljivih virov (hidroelektrarne, sončne celice) in iz jedrske elektrarne, ki sicer ne spada pod obnovljive vire (zalog urana in plutonija ni neskončno), kljub temu pa neposrednih izpustov v ozračje nima, težave so le z jedrskimi odpadki. Velja omeniti tudi dejstvo, da se je število ekoloških otokov (to so smetnjaki za ločevanje) v zadnjem času v Sloveniji povečalo, kar je bistveno pripomoglo k čistejšemu okolju. Države so se v zadnjih 50 letih tudi povezale med seboj s pomočjo podnebnih sporazumov, kjer naj bi vse podpisnice želele na skupen način priti do zelenih rezultatov. Tako si tudi države v EU prizadevajo za čistejše okolje za nas in za naslednje generacije, toda kako pa?

Slika 4: Prikaz delovanje hidroelektrarne.

Slika 5: Vetrne elektrarne.

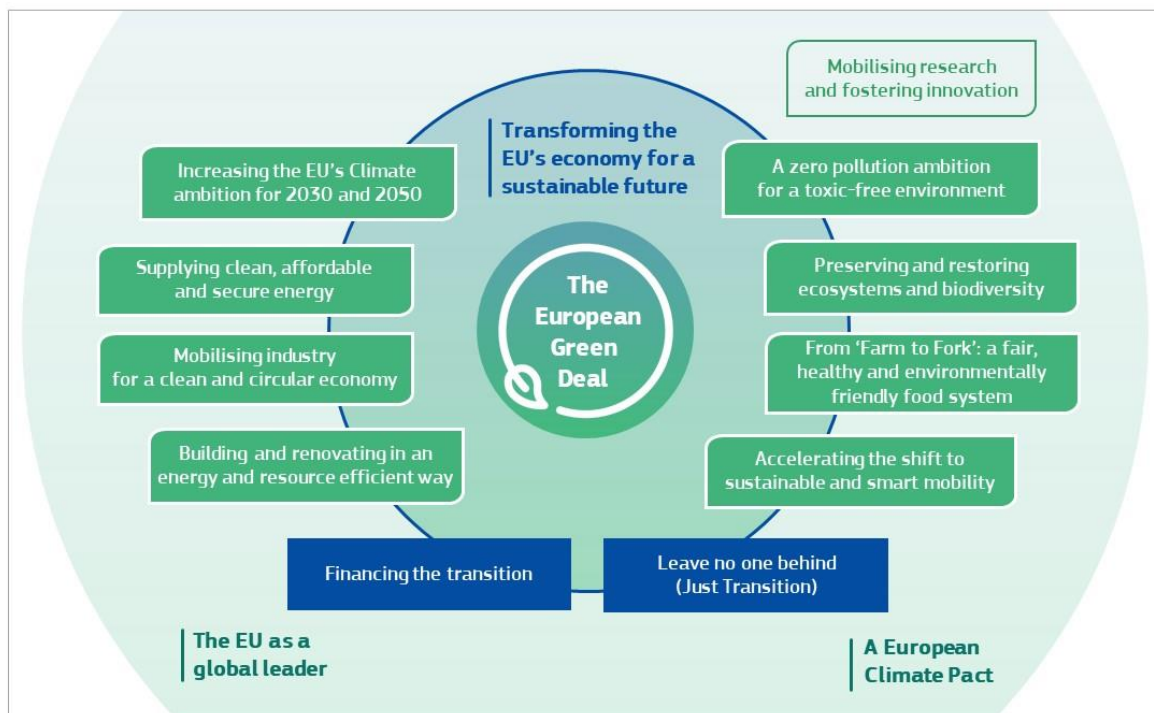
Slika 6: Ekološki otok.

Delovanje EU na področju ekologije

Evropska unija je na področju ekologije razvila zelo temeljit plan, ki se imenuje Zelena Evropa (ang. European green deal). Za uresničitev svojih planov ima tudi veliko finančno podporo iz investicijskih skladov Next Generation EU Recovery Plan, ki znaša približno 600 milijonov Evrov. Do leta 2030 želijo zmanjšati emisije t.i. zelenih hiš za najmanj 55% v primerjavi z letom 1990. To bo imelo številne pozitivne učinke, kot so:

- boljši zrak, voda, prst,
- cenejša in manj energetska potratna stanovanja,
- bolje razvit javni transport.

Vse prej omenjene lastnosti bodo prišle v ospredje le v primeru, da se emisije zmanjšajo ne samo v projektu greenhouse, temveč tudi industriji, energiji, transportu in celo kmetijstvu. Kljub vsem drastičnim spremembam, ki sledijo, želi Evropska unija zagotoviti čvrsta, stalna delovna mesta, in tako hkrati skrbeti za čistost okolja in ekonomsko rast. Kot zadnjo točko pa želi spodbuditi velike multinacionalke, da tudi one pripomorejo k okolju in preprečijo nadaljnjo rast temperatur na Zemlji. Kot končni cilj želi EU do leta 2050 postati klimatsko nevtralna. To je bil na začetku zgolj plan, ki je bil še precej daleč od realizacije, vendar je Evropska komisija 14.7.2021 izdala svoje smernice svetu z željo po začenjanju uresničitve dolgoletnega in precej zahtevnega načrta.

Slika 7: Projekt Zelena Evropa.

Seveda pa projekt Zelena Evropa ni edini, s katerim želimo zmanjšati ekološke težave. Poleg ozračja precej trpi tudi vodovja in svetovni oceani. Pridobljeni podatki kažejo, da prebivalci v EU letno porabijo kar 100 milijard plastičnih vrečk, od katerih jih veliko večino uporabimo samo enkrat. Če bi se vrečke sprti reciklirale, to sploh ne bi bil problem, zdaj jih pa večina konča v oceanih. Razgradni čas plastike je lahko precej več kot 100 let, zato letno raziskovalci in reševalci najdejo veliko mrtvih ptic, želv, ki imajo v svojih ustih zapleteno plastiko. Poleg vidne plastike pa človeku neposredno škodi še mikroplastika, ki se nahaja že skoraj povsod. Zaužijemo jo praktično skoraj vsak dan, bodisi s pijačami iz plastenk bodisi z ribami iz morij, ki imajo nerazgradljive delce v sebi, katere nato pojemo še mi. Najprej je na to reagirala Irska, ki je že leta 2002 zmanjšala letno uporabo plastičnih vrečk na osebo na samo 18. Na drugi strani pa je kar 8 let kasneje Bolgarija in Grčija še vedno uporabljala več kot 250 vrečk na osebo v celem letu. EU je z novo direktivo zahtevala takojšnjo zmanjšanje uporabo plastičnih vrečk, tako da bi do leta 2019 zbili številko na 90 vrečk na osebo letno in do leta 2025 na le 40. Na te novice so se države EU odzvale različno, recimo Francija in Italija sta prepovedali uporabo vseh plastičnih vrečk, z izjemo biorazgradljivih. Slovenija se je odzvala podobno kot npr. Nemčija in Avstrija, ki plastične vrečke še vedno uporabljajo, vendar ob doplačilu. To metodo je ubralo več držav kot prvo, pridružila se je tudi Nizozemska, Estonija in Združeno kraljestvo (sicer več ni v EU, kljub temu še vedno to prakticira).

Slika 8: Onesnaževanje morja.

Leta 2017 je Malta organizirala združenje članic za zaščito Sredozemskega morja, ki je za onesnaženje precej ranljivo, saj se voda menjuje in kroži zelo počasi. Izpostavili so 4 najpomembnejše točke:

- onesnaževanje vode,
- podnebne spremembe,
- zaščita morskega življenja in
- trajnostni ribolov.

Izpostavili so podatek o izpustu odpadnih in škodljivih voda, ki se izlijejo v morje, saj številka presega 10 milijonov ton. EU je v odgovor vložila potrebna sredstva za zaježitev težave v vrednosti približno 10 milijonov. Podnebne spremembe imajo neposreden vpliv na oceane z dviganjem gladine vode, zato je EU vložila novih 10 milijonov za bolj ekonomičen in hitrejši pretok blaga po morju, od tega bodo vložili dobra 2 milijona v zmanjšanje izpustov ogljikovega dioksida v Arktičnem morju. Pri zaščiti morskega življenja so izpostavili, da je zavarovanega le približno 5 %, kljub zastavljenim ciljem, ki zahtevajo zaščito 10 % do leta 2020. EU je kot odgovor vložila 20 milijonov v projekte MPA (Marine protected areas) v Pacifiku, Karibih in ob obalah Afrike. V okviru trajnostnega ribolova so investirali približno 15 milijonov Evrov v priobalne vasi Afrike in skoraj 6 milijonov ZN za pomoč ustaljenega ribolova v Mediteranu. Tako je skupno "modra ekonomija" prejela že več kot 1,3 bilijona sredstev, ki naj bi se do leta 2030 celo podvojil. Menim, da je to več kot potrebno za reševanje morij in oceanov ter predvsem morskega ekosistema.

Morja in oceani pa niso edina oblika vode, ki trpi zaradi poseganja človeka v naravo. Na udaru so nam najpomembnejše vode, pitne. Že zdaj se zavedamo, da zalog pitne vode je sicer za vsakega dovolj, vendar so po svetu neenakomerno razporejene. Tako lahko mi pijemo vodo iz pipe, Cape Town (prestonica Južnoafriške republike), pa je bila pred nekaj leti razglašena kot prva prestolnica brez pitne vode. In ni edina. Tako je organizacija EIP Water (European Innovation Partnership on Water) sklicala srečanje inženirjev, predstavnikov agrikulturne in inovatorje na Portugalskem. Glavna tematika srečanja je bila dostavitev pitne vode v velika mesta na boljši, trajnostni način. Mladi inženirji in inovatorji se ogrevajo za idejo recikliranja vode. To bi prihranilo res ogromne količine, ki uporabljajo v npr. prehranski industriji, predelavi papirja in kemikalij. Eno od inovacij, ki jo po svetu najbolj izkorišča Perzijski zaliv so razsoljevalniki vode, ki vodo iz morja prečrpajo in razsolijo, da je pripravljena za pitje. Metoda je sicer odlična, vendar je zaenkrat še zelo draga, zato je še ne moremo razširiti po vsem svetu. Hkrati so uspeli povezati več kot 40 evropski mest in območij v zvezo City Blueprints Water Action Group, ki bi med sabo delile inovacije o čim boljšem izkoriščanju pitne vode in na podlagi rezultatov prejele Blue City index.

EU pa za ekologijo ne skrbi le na območju Evrope, ampak tudi po svetu. Julija 2018 je stopila v bitko proti trgovanju s slonovino. Kar 30 000 slonov je vsako leto ubitih zaradi pohlepa in želji po hitremu zaslužku (slonovina je precej vredna). Sloni so zaradi tega že na robu izumrtja, saj živijo le še na nekaterih območjih Afrike in Azije. Mednarodna prodaja slonovine je sicer prepovedana z izjemo slonovine, ki izvira iz leta 1970, ko so postali uradno zaščitene živali. Po pričakovanjih so ljudje začeli izjemo izkoriščati, kjer se je dobava slonovine v Evropo povečala šele po letu 2012, je morala EU posredovati. To "luknjo" v zakonu so takoj zakrpali, zato je vsakršna dobava slonovine prepovedana. Poleg EU se je tej zadevi pridružila tudi Kitajska in ZDA. EU je stopila celo korak dlje in začela finančno pomagati afriškim državam, ki se spopadajo s preprodajo slonovine, hkrati pa donirala več kot 2 milijona Evrov državam, ki želijo zaščititi preprodajo in ubijanje ogroženih živali (CITES - Convention on International Trade in Endangered Species).

Kljub vsemu še vedno večina ljudi misli, da je največji onesnaževalec našega planeta industrija in promet, vendar temu ni tako. Največ škodljivih plinov in snovi se sprosti pri kmetijstvu. Zelo nevaren plin je amonijak (kemijska formula je NH_3), zato si EU prizadeva za zmanjšanje količine plina v zraku. Od skupne količine amonijaka v zraku, ga kar 95 % izhaja iz kmetijstva. Amonijak na človeka vpliva na veliko različnih področij, dokazana lahko povzroča srčne zastoje, pljučne težave in celo raka. Pobudo za boj proti škodljivim plinom je podala Francija, ko je leta 2014 v Parizu zabeležila kar 62 % vsebnost drobnih delcev, ki so prišli iz amonijaka. Začeli so s pritiski na ravni Evrope za zmanjšanje nivoja škodljivih delcev v zraku pod kratico NEC (National Emissions of Certain atmospheric pollutants) že ob koncu leta 2016. Ukrepi bi predvsem veljali za velike farme in zadruge, ki v zrak spustijo 80 % vseh škodljivih delcev. Časa za uveljavitev zakonov ni bilo prav veliko, članice so morale utrditi novosti do 30.6.2018, torej leto in pol. V naslednje pol leta pa morajo še izpostaviti plan za zmanjšanje preostalih 4 najpomembnejših plinov (žveplov dioksid, dušikove spojine, hlapne spojine brez metana in delce PM_{25}), da bodo lahko naslednjih 10 letih še naprej zmanjševale številke.

Slika 9: Vpliv škodljivih delcev v zraku na telo.

Po podatkih WHO je drugi največji "onesnaževalec" v Evropi hrup. Na naše zdravje ima veliko večji vpliv kot si morda mislimo, saj povzroča nespečnost, stres in težave s koncentracijo, lahko tudi še večje težave kot npr. diabetes in srčno-žilne težave. Poleg zdravstvenih težav je še izjemno težko odpravljaliv, saj celoten projekt zahteva veliko vloženih sredstev. Še vedno marsikatera država sploh tega še ni zaznala, zato je rešitve težko izbrskati. Zaenkrat se tudi v Sloveniji borimo proti hrupu z gradnjo protihrupnih ograj ob avtocestah in pomembnejših cestah, kjer živi večja skupina ljudi, saj je tudi Evropska okoljska agencija promet označila kot največji vir hrupa. Toda protihrupne ograje zagotovo niso edini način preprečevanja hrupa. Ponudile sta se tudi dve potencialni rešitvi, ki pa sta prav tako finančna zalogaja, to je vlaženje cest z gumo za vpijanje hrupa in izdelava novih letalskih motorjev, ki bi povzročali veliko manj hrupa, vendar bo za trajnostne rešitve potreben kapital in čas.

Slika 10: Protihrupna ograja.

EU v povezavi z ekologijo razmišlja tudi t.i. zeleni davčni sistem, ki bi bolj obdavčil okolju škodljive stvari in manj boljše stvari, poleg tega tudi sprostil kakšna delovna mesta in s tem povzročil ekonomsko rast. Fokusira se na okolju najbolj ranljiva področja kot npr. onesnaževanje zraka, vode, biodiverzitete. Vsaka članica posebej oblikuje zakone na podlagi najbolj ranljivih območij. Madžarska je uvedla večjo obdavčitev za industrijske obrate in objekte, ki močno onesnažujejo zrak. Avstrija je uvedla davek na odlagališča, Portugalska pa za ekološke fiskalne transakcije. Irska je uvedla novo odredbo za lovljenje lososov, ki zahteva posebne dovoljenja in celo Slovenija je uvedla posebni Forest act, kjer smo želeli zaščititi prekomerno izsekavanje naših gozdov.

Precej presenetljivo pa je mnenje mnogih prebivalcev znotraj EU, ki menijo, da podnebne spremembe niso izključno slabe, temveč prinašajo tudi ugodnosti. Seveda to ne velja za zgolj pasivno spremljanje klimatskih sprememb, ampak dejanja, da se spremembe zmanjša in zajezi. Skoraj 80 % vprašanih meni, da bi spopad z globalnim segrevanjem zraka prinesel veliko novih možnosti zaposlitve in posledično večjo ekonomično rast. 75 % vprašanih tudi ne skriva, da je globalno segrevanje zelo resen problem. Anketa je bila izvedena nekaj dni po skupščini 195 držav, ki so se zbrale leta 2015 v Parizu z namenom preprečevanje nadaljnega prekomernega segrevanja ozračja. Vprašanih je bilo malo več kot 27 000 ljudi. Približno enako število ljudi je bilo vprašanih tudi leta 2017 (približno 2 leti kasneje) in skrb se je dvignila za dobrih 5 %. Tudi mnenja ljudi glede odgovornosti organov za boj proti spremembam so deljena. Dobrih 40 % meni, da je "v prvi bojni liniji" država in parlament, slabih 40 % pa, da morata večji del prevzeti industrija in podjetništvo. Menim, da bi za najboljši uspeh treba čim bolje povezati obe strani. Prav tako več kot tri četrtine vprašanih

deli mnenje o prednostih evropskih investicijah v države tretjega sveta, ki tako z boljšo tehnologijo pomagajo svojim ljudem, hkrati pa raste ekonomija v Evropi. Vsak 4 od 5 vprašanih tudi želi večje investicije v podjetja in projekte z okolju prijaznejšimi metodami (električni avtomobili), tudi če bi bila cena večja od povprečne za običajne projekte. Države tudi prisluhnejo množicam, saj med drugim skoraj 90 % vprašanih želi do leta 2030 prestrukturiranje obratov z neobnovljivimi viri v obnovljive (več hidroelektrarn, fotocelic...). V odgovor že vidimo zapiranje nekaterih termoelektrarn (tudi v Sloveniji - TEŠ), večjih industrijskih obratov. Toda to so zgolj želje vprašanih, naslovljene na višje organe, kaj pa delamo mi v boju proti okoljskim spremembam? Le slaba polovica vprašanih je priznala, da že nekaj časa spreminja svoje navade v okolju prijaznejše, dobrih 90 % pa je v zadnjem času naredilo korak naprej, še posebej pri recikliranju odpadkov in izogibanju nepotrebnemu kupovanju in odlaganju plastičnih vrečk.

Kot zanimivost lahko še dodam ekološki logotip, ki ga lahko potrošnik prepozna po značilnem videzu zelenega lista z belimi zvezdami, ki se nahajajo na izdelkih. Logotip se ne uporablja na vseh izdelkih, marveč samo na tistih, ki jih je pooblaščen nacionalna agencija označila kot ekološke. Morajo izpolniti kup pogojev, kot npr. pravilna pridelava, predelava, skladiščenje itn. Prav tako mora vsebovati vsaj 95 % ekoloških sestavin, preostalih 5 % pa vseeno morajo izpolnjevati določene pogoje. Logotip se mora uporabljati za vse izdelke, ki so predpakirani, proizvedeni in prodajani v EU. Lahko se uporablja (neobvezno) tudi za izdelke, ki so v EU uvoženi (spet pod strogimi predpisi), za ekološke izdelke, ki niso pakirani in za proizvode znotraj EU, ki se nato prodajo na trg v tretje države. Logotip pa je prepovedano uporabljati za izdelke, ki nimajo 95 % sestavin ekoloških, za izdelke v javnih obratih (restavracije) in za proizvode, ki ne izpolnjujejo ekoloških pravil (izdelki iz lova živali ali ribolova).

Slika 11: Ekološki logotip.

Zaključek

EU na področju dela zelo veliko, predstavil sem le majhen del celotne zgodbe. Menim, da je to odlična popotnica za leta, ki sledijo. Do leta 2050 bi naj postali ogljično nevtralna družba in tako podaljšali človekovo sožitje z naravo. A naloga je še zdaleč od preproste. Začne se z malim človekom in našim vsakdanom. Tudi jaz se trudim čim več uporabljati javni promet, največkrat pa hodim pes, saj razdalje po našem mestu in celo državi so zelo majhne (do šole imam približno 2 kilometra), skrbno ločujem odpadke in jih nikdar ne mečem v naravo. Menim tudi, da bodo električni avtomobili lahko izjemno izboljšali kakovost zraka v velikih mestih in tudi okolici, čeprav avtomobili še niso docela pripravljeni. Še vedno ne vemo, kam z odpadnimi baterijami, ko se jih končajo življenjske dobe in kako narediti električne avtomobile lažje in z boljšim izkoristkom (tehtajo namreč 15 % več od bencinskih zaradi teže baterije). Tudi način pridobivanja elektrike je pri tem vprašljiv. Če jo pridobimo iz termoelektram, ne pridobimo nič, ampak samo prestavimo krivdo onesnaževanje na druge ljudi. Najbolje bi pa bilo, če bi ljudje vozili avtomobile na elektriko in imeli doma polnilne postaje, ki bi energijo pridobivale iz fotocelic na strehah hiš. Toda do takrat je še dolga pot, začnimo pa že danes. Reciklirajmo odpadke in pojdemo v službo peš ali s kolesom, tako se bomo tudi sami bolje počutili.

Viri

- Delo (2012): Industrija glavni krivec za onesnaževanje, dostopno na: <https://bit.ly/32wIM8R>, 25.1.2022
- Delo (2019): Taljenje ledu na Antarktiki mnogo hitrejše kot Arktiki, dostopno na: <https://bit.ly/3qZS1qA>, 25.1.2022
- Desert Anglican (2022): Vrste onesnaževanja morja, dostopno na: <https://sl.desertanglican.org/Types-of-Ocean-Pollution-18755>, 25.1.2021
- E-učbeniki (2016): Hidroelektrarne, dostopno na: <https://eucbeniki.sio.si/nar6/1215/index4.html>, 25.1.2022
- European Commission (2019): A European Green Deal, dostopno na: <https://bit.ly/3ojCVdR>, 25.1.2022
- European Commission (2019): Climate action, dostopno na: <https://bit.ly/3tWQTpk>, 25.1.2022
- European Commission (2019): Climate action and the Green Deal, dostopno na: <https://bit.ly/3H3z2AP>, 25.1.2022
- European Commission (2019): The European Green Deal, dostopno na: <https://bit.ly/3fZuGPY>, 25.1.2022
- European Commission (2019): Energy and the Green Deal, dostopno na: <https://bit.ly/3qZt3aB>, 25.1.2022
- European Union (2022): Environment, dostopno na: <https://bit.ly/3nX9Y7k>, 25.1.2022
- Evropska komisija (2019): Ekološki logotip, dostopno na: <https://bit.ly/3rO02y2>, 25.1.2022
- PO of the European Union (2018): Environment for Europeans, dostopno na: <https://bit.ly/3H5wsdG>, 25.1.2022
- Pozitivke (2018): Povišane ravni delcev PM10 v zraku, dostopno na: <https://bit.ly/3fWU8VG>, 25.1.2022
- Wikipedija (2015): Ekološki otok, dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Ekolo%C5%A1ki_otok, 25.1.2022
- Wikipedija (2021): Ozonska luknja, dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Ozonska_luknja, 25.1.2022
- Wikipedija (2022): Vetna elektrarna, dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Vetna_elektrarna, 25.1.2022